

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
Χρήστος Δελημπούρας
σχολικός σύμβουλος Α/θμιας Εκπαίδευσης

ΘΕΜΑ
Ελλάς - Έλληνας - Ελληνισμός
(Φθιώτες: οι πρώτοι Έλληνες)

E = ενέργεια

Λ = ηλιακή

Λ = σε ατένιση

A = Αρχικής Δύναμης (Θεού)

Σ = φανερωμένη

E = ενέργεια

Λ = ηλιακή

Λ = σε ατένιση

H = διπλής καθόδου

N = με Nou και Νόμο

Φ = φως

Θ = θεάμενο

I = να κατέρχεται

A = από το Θεό

Αξιότιμες Αρχές του τόπου μας.

Σεβαστό ακροατήριο.

Εκλεκτό προεδρείο.

Ευχαριστώ και εγώ με τη σειρά μου το Πνευματικό Κέντρο Σταυρού για την τιμητική πρόσκληση που μου έγινε από τον Πρόεδρο και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου να είμαι εισηγητής στο 2ο Συνέδριο Φθιωτικής Ιστορίας και να σας συγχαρώ για την πρωτοβουλία σας αυτή.

Να ευχηθώ «καλή επιτυχία» στις εργασίες του συνεδρίου και τα αποτελέσματά του να αξιοποιηθούν από όλους μας.

«Νόμος ιστορίας είναι μηδεμίαν αλήθειαν αποκρύπτει μηδέ ψεύδος σιωπών». Τάκιτος.

Αυτό το απόφθεγμα θα πρέπει να είναι το βασικό κριτήριο παντός ασχολούμενου με την ιστορία του τόπου του και γενικώς με την ιστορία.

Η πόλη «Ελλάς» είναι η αρχαιότερη προϊστορική πόλη του τέως δήμου Μελιταίας, σήμερα Δομοκού, επαρχίας Δομοκού, νομού Φθιώτιδας. Βρισκόταν βόρεια της οροσειράς της Όθρης και επί του ευρύχωρου τόπου του Άνω Ενιπέα ποταμού, νότια της αρχαίας πόλης Θαυμακού ή ομηρικής Θαυμακίας, απείχε 10 στάδια (1850 μ.) βόρεια της Μελιταίας (Αβαρίτσας) προς Καρυές, στη θέση Ράχες.

Η πόλη Ελλάς, την οποία καθώς λέγεται, έκτισε ο Έλληνας, ο γιος του

Δευκαλίωνα, ήταν ονομαστή για τις καλές γυναίκες. Ο Όμηρος στην Ιλιάδα (Β' 681 - 685) αναφέρει: «*Νυν αν τους όσσοι το Πελασγικόν Άργος έναιον, οι τ' Άλον, οι τ' Αλόπην, οι τε Τρηχίνα νέμοντο, οι τ' είχαν Φθίην ηδ' Ελλάδα καλλιγύναικα, Μυρμιδόνες δε καλεύντο και Έλληνες και Αχαιοί· των αυ πεντήκοντα νεών ην αρχός Αχιλλεύς*».

Μετάφραση: «*Και τώρα αυτοί που κατοικούσαν στο Πελασγικό Άργος και αυτοί που ζούσαν στην Άλο και στην Αλόπη και στην Τραχίνα και όσοι είχαν τη Φθία και την Ελλάδα με τις όμορφες γυναίκες, και καλούνταν (οι λαοί αυτοί) Μυρμιδόνες και Έλληνες και Αχαιοί· αυτοί με πενήντα πλοία είχαν αρχηγό τον Αχιλλέα*».

Ο ιστορικός **Θουκυδίδης** είναι ο πρώτος, ο οποίος ασχολήθηκε ειδικά με το θέμα αυτό, στο κεφ. «**Ελλάς**» της συγγραφής (Α, 3) του Πελοποννησιακού πολέμου γράφει: «*Βλέπω και μια άλλη απόδειξη της αδυναμίας των παλαιών Ελλήνων και στο εξής: ότι πριν απ' τον Τρωικό πόλεμο οι Έλληνες δεν είχαν επιχειρήσει τίποτε από κοινού. Νομίζω, μάλιστα, ότι το όνομα Ελλάς δεν είχε καν δοθεί σ' όλη τη χώρα και ούτε καν υπήρχε πριν από τον Έλληνα, γιο του Δευκαλίωνα. Τα διάφορα φύλλα, και κυρίως οι Πελασγοί, έδιναν τ' όνομά τους στα μέρη που κατοικούσαν. Ο Έλληνας, όμως και οι γιοι του επικράτησαν στη Φθιώτιδα και οι άλλες πόλεις άρχισαν να τους ζητούν βοήθεια και, σιγά - σιγά, να χρησιμοποιούν η καθεμιά τον όρο Έλληνες· αλλά πέρασε πολύς καιρός προτού το όνομα αυτό επικρατήσει γενικά. Τούτο το μαρτυρεί ο Όμηρος, ο οποίος, αν και έζησε πολύ μετά τον Τρωικό πόλεμο, πουθενά δε χρησιμοποιεί τη γενική ονομασία Έλληνες, αλλά τη μεταχειρίζεται μόνο για όσους είχαν ακολουθήσει τον Αχιλλέα από τη Φθιώτιδα, οι οποίοι ήταν και οι πρώτοι Έλληνες. Στα έπη του χρησιμοποιεί τις ονομασίες Δαναοί, Αργείοι και Αχαιοί*».

Καθώς βλέπουμε ο Θουκυδίδης ανάγει το όνομα Έλληνας, ακολουθώντας το μύθο, στο γενάρχη Έλληνα, το γιο του Δευκαλίωνα, τον οποίο θεωρεί ως ιστορικό πρόσωπο.

Ο **Δικαίσοχος** από τη Μεσσήνη της Σικελίας, περιπατητικός φιλόσοφος, μαθητής του Αριστοτέλη, ο οποίος ασχολήθηκε με τα πολιτικά και εθνολογικά και συνέγραψε το «**Βίος Ελλάδος**», δηλ. ιστοριογεωγραφική περιγραφή της Ελλάδας γράφει: «*η πόλις Ελλάς έκειτο ανά μέσον Φαρσάλου και της των Μελιταίων πόλεως*», όπου σήμερα τοποθετείται ανάμεσα της Μελιταίας (Αβαρίτσας) και Καρυών στη θέση Ράχες.

Στη συνέχεια αναφέρει: «*Οι Μυρμιδόνες καλούνταν και Έλληνες και Αχαιοί*», θεωρώντας ως Μυρμιδόνες αυτούς που κατοικούσαν τη Θεσσαλική Φθία, ενώ Έλληνες αυτούς που κατοικούσαν τη Μελιταία (και Λάρισα την καλούμενη Κρεμαστή και τις Αχαΐδες Θήβες, οι οποίες πρωύτερα καλούνταν Φυλάκη, από την οποία ήταν και ο Πρωτεσίλαος που εκστράτευσε στην Τροία.

Ο **Ευριπίδης** μαρτυρεί: «*Ελλάς είναι η από το γιο του Δία Έλληνα κτισθείσα, εκ τούτου δε έλαβε και την προσωνυμία Έλληνες οι από τον*

Ἕλληνα, εἶναι αὐτοὶ ὁ Αἰόλος καὶ ὁ Σίσυφος, ἀκόμη καὶ ὁ Αθάμας καὶ ὁ Σαλμωνέας καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν.»

Ὁ **Στράβωνας**, Ἕλληνας στωικός φιλόσοφος, ιστορικός καὶ γεωγράφος, που ἔζησε ἀπὸ τὸ 68 - 63 π.Χ. μέχρι τὸ 20 - 25 μ.Χ., στὰ περὶ φημα «**Γεωγραφικά**» του, στὴ σελ. 370, παρ. 26 - 35, λέγει: «*Φθίαν τε οἱ μὲν αὐτὴν εἶναι τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀχαΐα, ταύτης δ' εἶναι διατεμνομένης τῆς συμπάσης Θετταλίας θάτερον μέρος τὸ νότιον· οἱ δὲ διαιρούσιν· εἴοικε δ' ὁ ποιητῆς δυο ποιεῖν τὴν τε Φθίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, ὅταν οὕτως φη.*

Οἱ τ' εἶχον Φθίην ἠδ' Ἑλλάδα

ὡς δυοῖν οὐσῶν. καὶ ὅταν οὕτως.

φεύγων ἔπειτ' ἀπάνευθε δι' Ἑλλάδος ευρυχώροιο,

Φθίην δ' ἐξικόμην» καὶ ὅτι

«Πολλὰ Ἀχαΐδες εἰσὶν ἀν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε.»

Μετάφραση: "Ἄλλοι ταυτίζουσι τὴν Φθίαν μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀχαΐαν, ἐνῶ ἀποτελεῖ αὐτῆς διατεμνομένης τῆς ὅλης Θεσσαλίας, τὸ ἄλλο μέρος τὸ νότιο. Ἄλλοι ἀντίθετα διαστέλλουσι αὐτὴν· φαίνεται ὅτι ὁ ποιητῆς (Ὁμηρος) ὑπολαμβάνει δυο καὶ Φθίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, ὅταν λέγει ὅτι: «*Ἐφρευγαν ἔπειτα μακριὰ δια μέσου τῆς ευρυχώρου Ἑλλάδος καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Φθίαν*», καὶ ὅτι «*Πολλὰ Ἀχαϊκὰ πόλεις εἶναι ἀνά τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Φθίαν*».

Ἐπίσης, ὁ **Στράβωνας** στὸ (IX, 431) λέγει: «*Οἱ μὲν Φαρσάλιοι εδεικνύουσι ἀπὸ 60 σταδίων τῆς εαυτῶν πόλεως κατεσκευασμένην πόλιν, ἣν πεπιστεύκασι εἶναι τὴν Ἑλλάδα*» καὶ δυο κρήνας πλησίον, *Μεσσηΐδα καὶ Ὑπέρρειαν*».

Οἱ δὲ Μελιταιεῖς ἔλεγον «*ἀπῶθεν εαυτῶν ὅσον δέκα σταδίους οικεῖσθαι τὴν Ἑλλάδα πέραν τοῦ Ἐνιπέως, ἠνίκα ἡ εαυτῶν πόλις Πύρρα ὠνομάζετο, ἐκ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐν ταπεινῷ χωρίῳ κειμένης εἰς τὴν εαυτῶν μετοικήσαι τοὺς Ἕλληνας, μαρτύριον δ' εἶναι τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ σφετέρᾳ τάφον τοῦ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος, υἱοῦ καὶ τῆς Πύρρας*» (Φθιώτις, Γ. Βουρτσέλα, σελ. 72, Στράβωνος X, 5, 10 καὶ 414).

Ὁ **Παυσανίας** (2ος μ.Χ. αἰῶνας) περιηγητῆς καὶ ιστορικός συγγραφέας στὴ σελ. 209 (3.20.7) γράφει: «*Τὸ δὲ οἰκετικόν τὸ ἐπικτηθέν ὕστερον, Δωριεῖς Μεσσηνίους ὄντας ὀνομασθῆναι καὶ τούτους ἐξενίκησεν Εἰλωτας, καθότι καὶ Ἕλληνες τὸ σῦμπαν γένος ἀπὸ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ ποτὲ καλουμένης Ἑλλάδος*».

Μετάφραση: «*Οἱ δὲ ἀργότερα κατακτηθέντες καὶ δουλωθέντες, οἱ οἱοῦντο ἦσαν Δωριεῖς Μεσσηνιοί, ἐπικράτησε νὰ ὀνομαστοῦν καὶ αὐτοὶ Εἰλωτες, μετὰ τὸν τρόπον ποὺ ὀνομάστηκαν Ἕλληνες τὸ ὅλο γένος ἀπὸ τοῦ ὀνόματος ἐν Θεσσαλίᾳ κάποτε καλούμενης Ἑλλάδος*».

Ὁ Γάλλος ἐλληνιστῆς τοῦ 19ου αἰῶνα **Alexis Pierron** επικαλούμενος τις περικοπές, (B, 681 - 685), ἀπὸ τὴν Ὁμήρου Ἰλιάδα γράφει: «*Πελασγικὸν Ἄργος*» ὑπονοεῖ ολόκληρη τὴν Θεσσαλίαν, ὅπως «*Ἀχαϊκόν*» ὑπονοεῖ ολόκληρη τὴν Πελοπόννησο.

Φθίη ἢ **Φάρσαλα**: πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τοῦ Πηλέα.

«*Ελλάς*», πόλη της οποίας αγνοείται η ακριβής θέση· ονομάζουν μ' αυτό το όνομα την περιοχή μεταξύ του Ασωπού και του Ενιπέα και αυτή η ονομασία επεκτάθηκε σε ολόκληρη την Ελλάδα. Όμως, σφάλλει στην τοποθέτηση της πανάρχαιας πόλης, καθότι, όπως προείπαμε, αυτή βρίσκεται στην περιφέρεια του τέως δήμου Μελιταίας, επαρχίας Δομοκού.

Ο **Ν. Γεωργιάδης**, Θεσσαλός ιστοριογράφος, στην ιστορία της Θεσσαλίας (σελ. 53 - 58) και στο κεφ. «*Έλληνες και Μυρμιδόνες*» γράφει: «*Υιοί του Δευκαλίωνα ήταν ο Έλληνας, από τον οποίο και όλες οι φυλές, υπό διάφορα ονόματα, που κατοικούσαν την ελληνική χερσόνησο, ονομάστηκαν, μετά τους ομηρικούς χρόνους, Έλληνες (Θουκυδ. Ι. 3) και ο Αμφικτύονας, ο ιδρυτής του Αμφικτιονικού Συνεδρίου· ώστε όχι μόνο το όνομα, αλλά και ο μόνος και ο αρχαιότερος δεσμός, ο οποίος συνένωνε μεταξύ τους τις διάφορες ελληνικές φυλές, (έλκουν την αρχή τους από την εύφορη περιφέρεια του Άνω Ενιπέα, τέως δήμου Μελιταίας, επαρχίας Δομοκού, όπου η μικρή πόλη Ελλάς)*».

Επί του Δευκαλίωνα συνέβη κατά τα μυθολογούμενα και ο ομώνυμος κατακλυσμός, τον οποίο δικαιολογεί επαρκώς η διαρρύθμιση της θεσσαλικής γης.

Οι Μυρμιδόνες και οι Έλληνες κατοικούσαν το νοτιοανατολικό μέρος της Θεσσαλίας, που ονομαζόταν από τον Όμηρο, Φθία και Ελλάς· κατά τους ιστορικούς χρόνους Θεσσαλική Αχαΐα, και με το όνομα αυτό μνημονευόμενη συχνά από τους αρχαίους συγγραφείς, ως χώρα που ανήκει στη Θεσσαλία, όχι όμως και εντελώς εξαρτημένη απ' αυτήν (Ηροδ. 7, 173). Και το όνομα των Μυρμιδόνων εκλείπει στους ιστορικούς χρόνους, και οι Αχαιοί καλούνται Αχαιοί Φθιώτες προς αντιδιαστολή των ομωνύμων στην Πελοπόννησο.

Το δε όνομα των Ελλήνων που αποδιδόταν κατ' αρχήν σ' αυτούς που κατοικούσαν σε μια μικρή και άσημη γωνία (Μελιταία Δομοκού), επικράτησε σιγά - σιγά στην ελληνική χερσόνησο και ήταν γραμμένο από τη μοίρα να γίνει το αντικείμενο της λατρείας και του σεβασμού όλου του πολιτισμένου κόσμου.

Στη Μεγ. Ελλην. Εγκυκλοπαίδεια του «ΠΥΡΣΟΥ» στο 10 τόμο, σελ 1 στο κεφ. «**ΕΛΛΑΣ**» αναγράφει: «*Οι Έλληνες εν τοις ομηρικοίς έπεσι καλούνται Δαναοί και Αργείοι και Αχαιοί, η δε λέξις Έλληνες απαντά εν αυτοίς άπαξ μόνον (εν τω καταλόγω των νεών, Ιλιάδ. Β, 684) και δη εν τη στενή εννοία, σημαίνουσα τους κατοίκους της εις το κράτος του Πηλέως ανηκούσης Θεσσαλικής Ελλάδος. Άπαξ δε απαντά εν αυτοίς και η λέξις Πανέλληνες, ήτοι εν τη φράσει "Πανέλληνας και Αχαιούς" (Ιλ. Β 530), δι' ης προφανώς σημαίνεται το σύνολο των Ελλήνων, ο στίχος όμως ούτος ηθετείτο ή δη υπό του Αριστάρχου. Πάντως η λέξις Πανέλληνες, ως του σύμπαντος ελληνικού γένους δηλωτική, απαντά αναντιρορήτως το πρώτον περί τα μέσα της Ζ' εκατονταετηρίδος παρά τω Ησιόδω (Εργ. & Ημ. 528) και τω Αρχιλόχω (απ. 52/87).*

Κατά τας αρχάς της ΣΤ' εκατονταετηρίδος το όνομα Έλληνες υπήρχεν εν

παγκοίνω χρήσει υπό το ρηθέν γενικό νόημα, διότι ήδη προ του 580 είχε επικρατήσει η λέξις *Ελλανοδίκαι*, σημαίνουσα τους κριτάς των Ολυμπιακών αγώνων. Την αιτίαν δι' ην το όνομα Έλληνες (και Ελλάς) και ουχί το όνομα άλλης τινος των πολλών ελληνικών χωρών εξεκίνησε και επεξετάθη εφ' όλον το ελληνικόν έθνος ηγνούν οι παλαιοί, ουδέ οι νεώτεροι ανεκάλυψαν. Η υπόθεσις ότι τούτο συνέβη υπό την επίδρασιν της δελφικής αμφικτιονίας ολίγην έχει την πιθανότητα.

Ο Έλλην, ο επώνυμος ήρωας των Ελλήνων, είναι άγνωστος εις τα Ομηρικά έπη, κατά δε τους μεθ' Όμηρον χρόνους, ότε ανεφάνη η τάσις, ίνα δημιουργώνται επώνυμοι ήρωες δια τα διάφορα ελληνικά γένη, επλάσθη ως επώνυμος του όλου ελληνικού γένους το άχρουν τούτο πρόσωπον εις ο εδόθησαν διάφοροι εκάστοτε γεννήτορες. Απαντά δε το πρώτον εν τω Ηιοοδείω καταλόγω, όστις εποιήθη κατά την ΣΤ' εκατονταετηρίδα ως υίός του Δευκαλίωνος και της Πύρας».

Στο εγκυκλοπαιδικό Λεξικό «Ηλίου» σελ. 65 αναγράφεται: «ΕΛΛΑΣ": Το όνομα Ελλάς εμφανίζεται το πρώτον παρ' Ομήρω ως δηλωτικόν τμήματος της Αχαΐας Φθιώτιδος εις την νότιον Θεσσαλίαν (παρά την επαρχίαν Δομοκού). Κατά την αρχήν των Ολυμπιάδων (776 π.Χ.) το όνομα εξαπλούται από της Φθιώτιδος των Θερμοπυλών προς Νότον, λαμβάνει δε καθολικήν σημασίαν κατά τους Μηδικούς πολέμους, όποτε ο βασιλεύς της Σπάρτης Πανσανίας, μετά την εν Πλαταιαίς μάχην, ανεκηρύχθη "Ελλάνων" (= Ελλήνων) αρχηγός, ήτοι των Πελοποννησίων, των Νησιωτών και των κατοίκων της Στερεάς, όσοι μετέσχον της μάχης εκείνης.

Έλλην πληθ. Έλληνες: Οι κάτοικοι της αρχαίας και της σημερινής Ελλάδος. Το όνομα Έλλην, ως εθνικόν των εν Ελλάδι κατοικούντων, απαντάται ήδη από του 10ου αιώνος π.Χ. Οι παρ' Ομήρω εκ της Φθίας της Νοτίου Θεσσαλίας (επαρχίας Δομοκού) κατά της Τροίας εκστρατεύσαντες υπό την αρχηγίαν του Αχιλλέως εκαλούντο Έλληνες, Μυρμιδόνες και Αχαιοί.

Πόλις Ελλάς αναφέρεται υπό του Ομήρου ως ανήκουσα εις την επικράτειαν του Αχιλλέως, φαίνεται δε ότι εκ ταύτης το όνομα Έλλην επεξετάθη επί πάντων των κατοίκων της κατά την Θεσσαλίαν και Μακεδονίαν περιοχής, βαθμηδόν δε και νοτιότερον εις την Στερεάν, Πελοπόννησον, τας νήσους του Ιονίου και την Κρήτην. Ο Ησίοδος ονομάζει Πανέλληνας όλους τους κατοίκους της Ελλάδος».

Όταν, λοιπόν, έχουμε αυτά τα ιστορικά και γεωγραφικά δεδομένα, καμία αμφιβολία δε γεννάται, ότι η μικρή και ασήμαντη γωνία της σημερινής ελληνικής χερσονήσου, που ονομάζεται «Ελλάς» βρισκόταν στην επαρχία Δομοκού, τέως δήμου Μελιταιίας, η οποία κατέχει το βόρειο τμήμα της Όθρης παρά την ευρύχωρη πεδιάδα του Άνω Ενιπέα.

Για εμάς ο μύθος του Έλληνα υπάρχει και η πόλη Ελλάς βρισκόταν βόρεια της οροσειράς της Όθρης, πλησίον της ευρύχωρης πεδιάδας του Άνω Ενιπέα, ανάμεσα και πλησίον των αρχαίων πόλεων Μελιταιίας - Φιλιαδώνας

(επαρχίας Δομοκού), όπου σώζονται τα αρχαία τείχη.

Η σκαπάνη του αρχαιολόγου καλείται να βοηθήσει για την ανεύρεση του τάφου του Έλληνα καθώς και των λοιπών αρχαιοτήτων.

ΑΝΤΙΘΕΤΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

1. Άλλοι αρχαίοι συνήψαν το όνομα Έλληνες προς το Ελλοί αλλά α) το Ελλοί δεν είναι όνομα φυλής, β) από το Ελλοί (=οι κάτοικοι) μπορεί να πλαστεί το Ελλάς (ενικ. γη, πόλη) όχι όμως και το Έλλην, γιατί αυτό θα ήταν περιττό, γ) από το Ελλάς ο κάτοικος θα ονομαζόταν Ελλαδικός και ποτέ Έλλην.

2. Άλλοι δέχονται, εσφαλμένως βέβαια, ότι έλαβε το όνομα από κάποιο ποταμό, που φέρει το όνομα αυτό, αλλά τέτοιος ποταμός που να ονομάζεται Έλλην ή Ελλάς δεν υπήρχε στην περιφέρεια των νομών Θεσσαλίας και Φθιώτιδας.

Το όνομα Σπερχειός παράγεται από το ρήμα σπέρχω (=ρέω, ορμητικώς φέρομαι) και συνεχώς ονομάζεται ο ποταμός μ' αυτό το όνομα, εκτός επί Φραγκοκρατίας που ονομαζόταν ο ποταμός Ελλάδα και ακόμη στο θρήνο της Κωνσταντινούπολης (στιχ. 770 και 980) και το 1706 στην περιήγηση του Παύλου Λουκά (Τομ. Α' κεφ. 30 εκδ. 1714).

3. Άλλοι στην ετυμολογία προς το Σελλοί, όμως δε δικαιολογείται.

4. Στο Μεγ. Ετυμολογικό Λεξικό αναφέρεται, ότι υπάρχει «Έλλην παρά το Ελλάς» το οποίο σημαίνει την πόλη, η οποία ακολουθεί το μύθο του Έλληνα, σύμφωνα προς την άποψη του μύθου.

5. Η ετυμολογία η οποία συνάπτει το Έλλην προς τη ρίζα Σελ (Έλλην = λαμπρός) απορρίπτεται, γιατί το Έλλην έχει διπλό λ.

6. Και προς το επίθετο έλλος (έλλοψ = άφθογγος) ότι παράγεται το Έλλην δεν είναι ορθό, γιατί το έλλος (έλλοψ) ψιλούται.

7. Και προς το σελλίζω (ψελλίζω) το Έλλην δεν είναι ετυμολογικά και επιστημονικά ορθό.

8. Το Έλλην, ότι προήλθε από το σέλας - σελήνη - ελάνη είναι παντελώς αστήρικτο.

9. Ομοίως από το Ελλοπία δεν είναι δυνατό να προέλθει το Έλλην, ούτε κάπως δικαιολογείται.

10. Ούτε προς τη λέξη Έλος μπορεί να συναφθεί, γιατί εκτός του ότι γράφεται με ένα λ είναι παντελώς αστήρικτο.

11. Ούτε από τη λέξη σελ Γα (λατιν. SILVA) έγινε το Σελ-Γάνες, Ελλάνες - Έλληνες κ.τ.λ. είναι κι αυτό αστήρικτο.

Αναφέρουμε και μερικές άλλες εκδοχές:

α) Στο Μεγ. Ετυμολ. Λεξικό σελ. 311, 14 διαβάζουμε: «Ελλάς από της Έλλης, θυγατρός του Ξούθου... κλπ». Πώς όμως η Έλλη, η θυγατέρα του Αθάμαντα (Ξούθου), έδωσε το όνομα αυτό, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί.

β) Ο Δικαίαρχος, απόσπ. (111 - 2) λέγει: «*Η γαρ Ελλάς ... αφ' Έλληνος του Αιόλου εκλήθη*». Δέχεται δηλ. τη μυθική παράδοση και ανάγει αυτό σε ιστορικό όνομα.

γ) Ο Ang Fic Vorglschisne Orysmamen 1905, σελ. 116 - 157 συνάπτει το Ελλάς και Έλλην προς το Εθνικό Έλλοπες (Διός ιερό στη Δωδώνη της Ηπείρου) Ησύχ. και Ελλοί ως Ελλά - την οποία γνώμη του ασπάσθηκαν και μερικοί από εμάς, ιδίως οι καταγόμενοι από την Ήπειρο, αλλά κανένα επιχείρημα δεν προσάγει για την ετυμολογία των λέξεων αυτών. Μερικοί άλλοι νεότεροι συγγραφείς και μελετητές επικαλούνται, μετά το 1680, νεότερους ερμηνευτές και ομιλητές όπως:

α) Ο Παχώμιος Ρουσάνος, ο οποίος στη σελ. 294, στίχ. 12 λέγει: «*Ο Σπερχειός ως παρά Φθιώταις Ελλάς εγχωρίως καλείται νυν ομωνύμως τη χώρα*».

β) Ο Paul Lucas (voyage 1712 - 1719) αναφέρει το όνομα Ελλάδα (= Σπερχειός).

γ) Ο Μελέτιος, Μητροπολίτης Αθηνών 1714, λέγει: «*Σπερχειός ως κοινώς το ποτάμι της Ελλάδος*».

δ) Το Εγκυκλ. Λεξικό Ελευθερουδάκη στη λέξη «*Ελλάς και Ελλάδα*» σελ. 291 λέγει: «*Ο Σπερχειός υπό του λαού κοινώς καλείται Ελλάδα*».

ε) Ο Α. Χατζής, καθηγητής Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Αθηνών, στην επετηρίδα της Σχολής 1935 - 36, σελ. 128 - 160, αφού ασχολήθηκε με το θέμα αυτό δέχεται την άποψη, ότι από τον ποταμό Σπερχειό που ονομαζόταν «*Ελλάς*» και ακόμη από την Έλλη, βασίλισσα της Φθίας, έγινε το όνομα Έλλην - Ελλάς, τοποθετεί μάλιστα και την αρχαία πόλη «*Ελλάς*» στο τμήμα της νότιας Όθρης παρά τον ποταμό Σπερχειό.

Δε νομίζω ότι θα έπρεπε να αδιαφορήσουν και αγνοήσουν την προϊστορία (Μυθολογία) και την αρχαία ιστορία καθώς και τους ασχοληθέντες ειδικώς με το θέμα αυτό αρχαίους συγγραφείς, ιστορικούς και γεωγράφους (Όμηρο, Ησίοδο, Θουκυδίδη, Δικαίαρχο, Στράβωνα, Πausανία, Alexis Piesson κ.τ.λ.) και να στηριχτούν σε ομιλίες και ερμηνείες, αν και επικαλούνται τις περικοπές αυτών, τις οποίες απορρίπτουν και σφάλλουν μάλιστα δεχόμενοι, ότι οι αρχαίοι συγγραφείς εξαπατήθηκαν. Αντίθετα, ασχολήθηκαν ειδικότερα με το θέμα αυτό, σχεδόν, όλοι.

Εμείς επικαλούμενοι και αποδεχόμενοι την προϊστορία (Μυθολογία) τις ιστοριογεωγραφικές περιγραφές, ερμηνείες και μελέτες των ειδικών ασχοληθέντων με το θέμα αυτό ετυμολογικώς, μυθολογικώς, ιστορικώς και γεωγραφικώς, τοποθετούμε την πόλη «*Ελλάς*» στην ευρύχωρη πεδιάδα του Άνω Ενιπέα ποταμού, βόρεια της Όθρης και πλησίον των αρχαίων πόλεων Μελιταίας και Πύρρας του τέως δήμου Μελιταίας, σήμερα Δομοκού και επαρχίας Δομοκού, επικαλούμενοι ακόμη και τα εξής: (Όμηρ. Ϊλ. Ι 478 - 80). Ο Φοίνικας, ο γιος του Αμύντορα, ο παιδαγωγός του Αχιλλέα και ήδη γηραιός

βασιλιάς των Δολόπων, διηγείται τα σχετικά με τη φυγή του από τη Βοιωτία προς το βασιλιά Πηλέα.

«Φεύγων έπειτ' απάνευθε δ' Ελλάδα ευρυχώροιο

Φθίην δι' εξικόμην εριβόλακα μητέρα μήλων

ες Πηλή άναχθ' ο δε με πρόφρων υπόδεκτο». Δηλαδή:

Αφού έφυγε έπειτα από τη Βοιωτία ο Φοίνικας, διέρχεται την ευρύχωρη Ελλάδα και φθάνει στη χώρα Φθία, η οποία είναι τμήμα της Θεσσαλίας (του Πηλέα). Η Ελλάς άρα βρίσκεται βόρεια της Όθρης.

Αυτό δέχτηκε και ο Άγγλος Welter Leal σελ. 1114 επ. Οι περισσότεροι από τους αρχαίους συγγραφείς βρήκαν τον ευρύχωρο τόπο της πόλης «Ελλάς» και καθόρισαν τη θέση αυτής ανάμεσα Παλαιοφαρσάλου και της αρχαίας Μελιταίας και μάλιστα 10 στάδια ή 1850 μ. περίπου βόρεια αυτής. Ομοίως και οι ειδικώς ασχοληθέντες με το θέμα αυτό, όπως ο Wilamowitz (*der glauere der hellenen*, Berlin 1931) σελ. 66 παρατηρεί ότι η Ελλάς βρισκόταν παρά τη βόρεια Όθρη. Το συμπέρασμά του εξάγεται από του ότι η σύζυγος του μυθικού γενάρχη Έλληνα λεγόταν Οθηρίδα (Οθηρίς).

Στον Όμηρο Έλληνες μνημονεύονται οι υπό τον Πηλέα κατοικούντες τη χώρα Ελλάδα. (Όμηρ. Ιλ. Β 681 - 685).

«Νυν αυ τους όσσοι το Πελασγικόν Άργος έναιον, οι τ' Άλον, οι τ' Αλόπην, οι τε Τρηγίνα νέμοντο, οι τ' είχαν Φθίην ηδ' Ελλάδα καλλιγύναικα, Μυρμιδόνες δε καλεύντο και Έλληνες και Αχαιοί· των αυ πεντήκοντα νεών ην αρχός Αχιλλεύς». Συνεπώς το «Ελλάς» χώρα έχει την προέλευσή του από την αρχαία ομώνυμη πόλη.

Σχετικοί είναι και οι επόμενοι ομηρικοί στίχοι που βεβαιώνουν τα παραπάνω περί Φθίας και Ελλάδας:

Στιχ. 480. Κι' αυτός μου απολογήθηκε "Περίλαμπρε Οδυσσέα, το θάνατο μη μου ζητάς με λόγια να γλυκάνεις.

Στιχ. 490. Κάλλιο στη γης να βρισκόμουν, κι ας δούλευα σ' ανθρώπους μικρούς με δίχως βιος πολύ, παρά στον Άδη να είμαι, και βασιλιάς να λέγομαι των πεθαμένων όλων.

Ως τόσο για τον άξιό μου το γιο δυο λόγια πες μου, αν βγήκε αυτός στον πόλεμο πρώτος για νάναι ή όχι.

Στίχ. 495. Και δος μου του απεγάδιαστου Πηλέα μαντάτα, αν έχεις, ακόμη τάχα τον τιμάει ο λαός των Μυρμιδόνων, ή καταφρόνιο γίνηκε της Φτίας και της Ελλάδας.

Στιχ. 498. Τώρα που χεροπόδαρα τα γηρατειά τον πιάσαν.

(Ραψωδία Α. Μετάφραση Αρ. Εφταλιώτη).

ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ

Πρώτος ο Θουκυδίδης (βιβλ. Α, 3) ως εξής ερμηνεύει: «Έλληνος δε και των παιδων αυτού εν τη Φθιώτιδι ισχυσάντων, ης επαγομένων αυτούς επ' ωφελεία

εις τας άλλας πόλεις, καθ' εκάστους μεν ήδη τη ομιλία μάλλον καλείσθαι Έλληνες, ου μέντοι πολλού γε χρόνου ηδύνατο και άπασιν εκνικήσαι».

Συνεπώς δέχεται το μύθο, ότι η Ελλάς έλαβε το όνομα από τον Έλληνα το γιο του Δευκαλίωνα και της Πύρρας. Η επέκταση του ονόματος γίνεται περισσότερο με τις κατακτήσεις των εδαφών, αλλά και με άλλους τρόπους.

Για μας η επέκταση έγινε για τους εξής λόγους:

1. Οι Έλληνες, που κατοικούν βόρεια της Όθρης και παρά τον Ενιπέα, κατέχουν ακραία και ορεινή χώρα παρά τα Κοίλα. Η Όθρη είναι μεγάλης σημασίας από φυσικής άποψης διαχώρισμα, σύνορο επιβλητικό.

2. Η από τη μια πλευρά της Όθρης χώρα προς Θεσσαλία είναι εντελώς διάφορη της χώρας προς νότια. Οι Έλληνες, που κατοικούσαν τη βόρεια Όθρη (επαρχίας Δομοκού, τέως δήμου Μελιταίας) είναι ακραίος λαός, ορεσίβιος, πολεμικός πιθανώς δε και πειρατικός. Αυτό κατανόησε καλά ο κριτικός ιστορικός Θουκυδίδης (βιβλ. Α, 3).

3. Ο Ησιόδος (Εργ. & Ημ. 27 απ.) καλεί το γενάρχη Έλληνα φιλοπόλεμο.

4. Ο Όμηρος, ονομάζει τους Μυρμιδόνες (Έλληνες του Ενιπέα ποταμού) φιλοπόλεμους (πρβ. Ιλ. ΙΙ 65, Ψ 129). Έτσι για τις πολεμικές τους επιχειρήσεις κατά των γειτόνων, οι Έλληνες της βόρειας Όθρης του τέως δήμου Μελιταίας, επαρχίας Δομοκού έγιναν γνωστοί παντού και πέραν της Όθρης και παρά τη θάλασσα. Οι γείτονες, λοιπόν, έδωσαν και στο νοτιότερο τμήμα της Όθρης και πέραν αυτού προς τις παραθαλάσσιες περιοχές το ίδιο όνομα, καθώς και σ' αυτούς που δε μιλούσαν την ίδια γλώσσα. Η επέκταση του ονόματος είναι ακόμη αρχαιότερη της ποίησης της Οδύσσειας και του καταλόγου των πλοίων (νεών) της Ιλιάδας (ραψ. Β), του Ησιόδου και του Αρχίλοχου. Πάντως αγωνίστηκε σκληρά κατά των αντιπάλων το όνομα, για να επικρατήσει και διήρκεσε πολλά χρόνια, έπειτα και με την κοινή επιμειξία μεταξύ αυτών που μιλούσαν την ίδια γλώσσα και εκείνων που κατοικούσαν μακριά (δηλ. τους αποίκους) ως κοινό εθνικό όνομα το ελληνικό (πας μη Έλλην βάρβαρος).

ΕΛΛΗΝΑΣ

Ο μυθικός γενάρχης, ηγεμόνας και ιδρυτής της αρχαίας πόλης «Ελλάς» που βρισκόταν μεταξύ Φαρσάλων και Μελιταίας και ειδικότερα βόρεια της Όθρης παρά τον ευρύχωρο τόπο του Άνω Ενιπέα περί τα 10 στάδια (1850 μ.) βόρεια της Μελιταίας προς Καρυές.

Κατά την ελληνική μυθολογία (Απολλόδωρος, βιβλ. Α') ήταν γιος του Δευκαλίωνα (γιου του Προμηθέα) και της Πύρρας, θυγατέρας του Επιμηθέα. Έγινε επώνυμος ήρωας των Ελλήνων.

Από τη νύμφη Ορσηίδα (ή Οθηρίδα) απέκτησε τρεις (3) γιους το Δώρο, τον Ξούθο και τον Αίολο, στους οποίους διένειμε τη χώρα, και ονόμασε τους κατοίκους Έλληνες.

Σύμφωνα με άλλη αρχαία παράδοση ο Έλληνας ήταν γιος του Δία και της Πύρρας, κατ' άλλες πηγές ήταν γιος του Προμηθέα και συνεπώς αδελφός του Δευκαλίωνα.

Από τους τρεις γιους του, ο Αίολος βασίλευσε στη Θεσσαλία, ο Ξούθος στην Πελοπόννησο και από την Κρέουσα απέκτησε τον Ίωνα και τον Αχαιό, ενώ ο Δώρος βασίλευσε στην περιοχή την απέναντι της Πελοποννήσου κατά τη βόρεια πλευρά του Κορινθιακού κόλπου.

Έτσι ο Έλληνας θεωρείται γενάρχης όλων των φυλών που κατοικούσαν την περιοχή του Ολύμπου.

Στον Όμηρο δεν αναφέρεται ο Έλληνας ως επώνυμος ήρωας των Ελλήνων και μόνο στην Ιλιάδα (Β' 684 - 685 και Π 595) αναφέρονται οι Έλληνες μαζί με τους Μυρμιδόνες και τους Αχαιούς ότι κατοικούσαν στη Φθία και την καλλιγύναικα Ελλάδα της Θεσσαλίας, στους οποίους αρχηγός ήταν ο Πηλέας και ο γιος του Αχιλλέας.

Ο Ηρόδοτος μιλώντας για τη φυλή των Μακεδόνων, αναφέρει τον Έλληνα ως πατέρα του Δώρου, από τον οποίο ονομάστηκαν οι Δωριείς της Μακεδονίας και της Πελοποννήσου.

Ο Θουκυδίδης κάνοντας λόγο περί της καταγωγής των Ελλήνων πιστεύει ότι οι Έλληνες δεν είναι όλοι απόγονοι του Έλληνα, του γιου του Δευκαλίωνα, αλλά ονομάστηκαν έτσι από την επικράτηση του Έλληνα και των τέκνων του στη Φθιώτιδα και από την επικοινωνία με τις άλλες γειτονικές φυλές.

Προς ενίσχυση της γνώμης του ο ιστορικός επικαλείται και τη μαρτυρία του Ομήρου, ο οποίος αν και είναι μεταγενέστερος του Έλληνα, όμως αποκαλεί Έλληνες μόνο αυτούς που ακολούθησαν τον Αχιλλέα στην Τροία από τη Φθιώτιδα, οι οποίοι ήταν και οι πρώτοι Έλληνες.

Στη Μελιταία ή Μελίτεια, πόλη της Φθιώτιδας, επαρχίας Δομοκού, η οποία ήταν η περιοχή μεταξύ Όθρης (Όθρους), Παγασητικού και Μαλιακού κόλπου αναφέρεται ότι υπήρχε άγαλμα του Έλληνα, που ήταν στημένο στην αγορά αυτής.

Αναφέρεται, επίσης, κι άλλος Έλληνας, ο γιος του Φθίου, τρισέγγονος του προηγούμενου και εγγονός του Αχαιού, κατά το Στεφ. Βυζάντιο, όμως αυτός, ο γιος του Φθίου, ήταν εγγονός του Ποσειδώνα και της Λάρισας.

Έλληνας, ακόμη, αναφέρεται γιος του Φριξου και της κόρης του Αιήτη, Ευηνίας ή Νηνίας. Κατά τους νεότερους χρόνους ο λαός προσωποποιώντας τον αρχαίο ελληνικό κόσμο φαντάστηκε έναν ήρωα, ο οποίος ονομάστηκε Έλληνας και ο οποίος ήταν τόσο πελώριος, ώστε το μνήμα του που ήταν στην ασιατική πλευρά του Ελλησπόντου ήταν «πέντε μέτρα μάκρος και δύομισι πλάτος».

Σήμερα Έλληνας είναι αυτός που κατάγεται από την Ελλάδα. Κατά την αρχαία εποχή ήταν κοινό όνομα όλων των ελληνικών φυλών, κατ'

αντιδιαστολή προς τους Ιουδαίους. οι χριστιανοί συγγραφείς χρησιμοποιούσαν τη λέξη με τη σημασία του ειδωλολάτρης.

Ως επίθετο είναι ταυτόσημο προς το ελληνικός: «*Έλλανα στρατόν*» (Πίνδ. Νέμεον 10 - 46). «*Έλλανα στολήν*» (Ευριπ. Ηρακλ. 130). «*Έλληνα φάτιν*» (Αισχ. Αγαμ. 1254).

Το όνομα Έλληνας ως εθνικό των κατοικούντων στην Ελλάδα ήδη απαντάται από τον 10ο αιώνα π.Χ. Στον Όμηρο οι από τη Φθία της Θεσσαλίας κατά της Τροίας εκστρατεύσαντες υπό την αρχηγία του Αχιλλέα καλούνταν Έλληνες, Μυρμιδόνες και Αχαιοί, ενώ οι υπόλοιποι κάτοικοι της Ελλάδας ονομάζονταν Αχαιοί, Αργείοι, Δαναοί.

Πόλη «*Ελλάς*» αναφέρεται από τον Όμηρο (Ιλιάδ. Β' 683) ότι ανήκει στην επικράτεια του Αχιλλέα και η περί την πόλη περιοχή μεταξύ Ασωπού και Ενιπέα μαζί με τη Φθία, η οποία αποτελούσε το κράτος του Πηλέα (Ιλιάδ. Ι. 395 και Οδύσ. Α. 496), βρισκόταν μεταξύ Φαρσάλων και Μελιταίας.

Φαίνεται ότι από τη μικρή αυτή περιοχή το όνομα Έλληνας επεκτάθηκε σε όλους τους κατοίκους της Θεσσαλίας και Μακεδονίας (Ηρόδ. Α, 56), σιγά - σιγά και νοτιότερα στη Στερεά, την Πελοπόννησο και σε όλα τα νησιά του Ιονίου και Αιγαίου πελάγους και την Κρήτη.

Ο Ησίοδος (Έργ. & Ημέρ. 528) χρησιμοποιεί τη λέξη Πανέλληνες για όλους τους κατοίκους της Ελλάδας.

Το όνομα Έλληνες ως εθνικό άρχισε, καθώς φαίνεται, να σταθεροποιείται από τον 8ο αιώνα π.Χ., ενώ κατά τους Περσικούς πολέμους πλέον το όνομα είχε επικρατήσει, γιατί μετά τη νίκη των Πλαταιών στον τρίποδα που αφιερώθηκε στους Δελφούς, κατά το Θουκυδίδη (Α,132), γράφτηκε το επίγραμμα:

*«Ελλήνων αρχηγός επει στρατόν ώλεσε Μήδων
Πανσανίας Φοίβω μνήμη' ανέθηκε τόδε».*

Κατά τους μακεδονικούς χρόνους Έλληνες κυρίως ονομάζονταν οι κάτοικοι κάτω της Θεσσαλίας, ενώ η στην κυρίως Ελλάδα ασκούμενη τέχνη λεγόταν ελλαδική, σε αντίθεση προς την ιωνική της Μικράς Ασίας.

Κατά τη ρωμαϊκή περίοδο, Έλληνες ονομάζονταν και οι κάτω των Θερμοπυλών κατοικούντες, αλλά και όλοι οι βορειότερα στη Θεσσαλία, Ήπειρο, Μακεδονία, Θράκη, Μικρά Ασία και οι νησιώτες.

Από την επικράτηση του Χριστιανισμού, Έλληνες κυρίως λέγονται οι κάτω της Όθρης κάτοικοι της Ελλάδας, αλλά η λέξη αποκτά θρησκευτική σημασία, γιατί μ' αυτή δηλώνονται οι εθνικοί, οι ειδωλολάτρες.

Κατά τη βυζαντινή περίοδο Έλληνες κυρίως ονομάζονταν οι υπήκοοι του Βυζαντίου, αυτοί που κατοικούσαν στην περιοχή του ομώνυμου θέματος (επαρχίας) άλλοτε ευρύτερου και άλλοτε στενότερου, καλούμενοι και Ελλαδικοί.

Το όνομα Έλληνας, δια μέσου των αιώνων, επέζησε και κατά τον 12ο μ.Χ,

αιώνα γίνεται κοινό, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης, αν και επισήμως από τους Τούρκους και το Πατριαρχείο ονομάζονταν Ρωμιοί, όμως ιδίως από τους λόγιους χρησιμοποιείται το εθνικό Έλληνας.

Τέλος, από την επανάσταση του 1821 καθιερώνεται πλέον επισήμως η λέξη ως εθνικό όνομα.

Η εθνική συνέλευση της Επιδαύρου που συνέταξε το «*προσωρινό πολίτευμα της Ελλάδος*», κήρυξε την 1η Ιανουαρίου 1822 επισήμως «*ενώπιον Θεού και ανθρώπων την πολιτικήν ύπαρξιν και ανεξαρτησίαν*» του ελληνικού έθνους και αναγνώρισε ως Έλληνες «*πάντας τους εις Χριστόν πιστεύοντας αυτοχθονας κατοίκους*» της ελληνικής επικράτειας.

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Η λέξη παράγεται από το «*ελληνίζειν*» και κυριολεκτικώς σημαίνει «*μιμείσθαι*» τα των Ελλήνων και ιδίως «*λαλείν και γράφειν*» ελληνιστί. Ονομάστηκε από τους νεότερους ιστοριογράφους η περίοδος εκείνη του ελληνικού πνευματικού βίου κατά την οποία ο βίος αυτός διαδόθηκε, πέρα από τις χώρες που κατοικούνταν από Έλληνες, σε λαούς ξένους.

Η ιστορία του Ελληνισμού πολύ λίγο επέσυρε την προσοχή των ιστορικών, και μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα δεν είχε καθόλου μελετηθεί. Ωστόσο, ο Ελληνισμός αποτελεί ολόκληρη εποχή της αρχαίας ιστορίας και καλύπτει τρεις αιώνες.

Από το 336 π.Χ. (χρόνο που ανέβηκε στο θρόνο ο Μ. Αλέξανδρος) ως το 31 - 30 π.Χ. (χρόνο που κατακτήθηκε από τη Ρώμη και το τελευταίο ελληνιστικό κράτος, η Αίγυπτος).

Καλύπτει, σχεδόν, όλο τον τότε πολιτισμένο κόσμο από τη Σικελία ως τις Ινδίες και από τη Νουβία ως το Βόσπορο και τη Σκυθία. Η επιρροή του απλώθηκε στη Δύση ως την Ιταλία και την Ισπανία, και στην Ανατολή ως την Κίνα.

Μπορούμε να πούμε, ότι η ιστορία του Ελληνισμού είναι παγκόσμια ιστορία της τότε εποχής. Στην εποχή αυτή γεννήθηκαν ιδέες - επιστημονικές, φιλοσοφικές, ηθικές, θρησκευτικές - που επί αιώνες κυριάρχησαν στον κόσμο.

Έγινε σημαντική πρόοδος στην οικονομία, στους πολιτικούς σχηματισμούς, στην κοινωνική συνείδηση, στον πολιτισμό κ.ά. Οι θησαυροί αυτοί έγιναν κτήμα όλης της διανοούμενης ανθρωπότητας. Λέγει και ο μεγάλος Αθηναίος ρήτορας και φιλόσοφος Ισοκράτης, ο σύγχρονος, περίπου, του Αλεξάνδρου και του Αριστοτέλη, ότι η Αθήνα (Αθήναι) με τους πνευματικούς θησαυρούς και τις παντός είδους γνώσεις έκανε, ώστε το ελληνικό όνομα να μην είναι πλέον γνώρισμα του γένους αλλά γνώρισμα της διανοίας, και Έλληνες να καλούνται όχι τόσο οι στην ελληνική φύση ανήκοντες, όσο οι μετέχοντες της ελληνικής διανοίας.

Ακριβώς στη νέα αυτή εποχή εμφανίζονται δυο ήρωες κοσμοκράτορες, ο

Αλέξανδρος, κύριος του ξίφους και κατακτητής του κόσμου, και ο Αριστοτέλης, κοσμοκράτορας στο πεδίο της γνώσης και της επιστήμης.

Συνήθως τέλος του Ελληνισμού θεωρούν το 146 ή το 31 π.Χ. Στους εκκλησιαστικούς συγγραφείς η λέξη, ενώ μέχρι τότε είχε την έννοια του καλώς «*λαλείν και γράφειν*» την ελληνική, προσέλαβε και θρησκευτική αντιχριστιανική έννοια και σήμαινε θρησκεία εναντίον της χριστιανικής εκκλησίας.

Έτσι, δημιουργήθηκαν οι όροι Ιουδαϊσμός και Ελληνισμός σε αντίθεση προς το Χριστιανισμό. Η λέξη Ελληνισμός διατήρησε τη θρησκευτική έννοια της λατρείας των αρχαίων Ελλήνων, ήτοι της ειδωλολατρίας, και το όνομα Έλληνας στη χριστιανική εκκλησία σήμαινε τον ειδωλόλατρο, όπως και το από το εβραϊκό Κόγιμ (έθνη μη πιστεύοντα στον αληθινό Θεό). Τη συνώνυμη προς τους εθνικούς και ειδωλόλατρες έννοια διατήρησε η λέξη Ελληνισμός μέχρι τους χρόνους της τέλει νίκης στην Ανατολή του Χριστιανισμού.

Στους Βυζαντινούς, χωρίς τη λέξη να είναι σε κοινή χρήση, Έλληνας και Ελληνισμός σήμαιναν περίπου το ίδιο. αλλά στους νεότερους χρόνους η λέξη έλαβε καθολική πνευματική ιστορική έννοια. Χάρη στον ελληνικό πολιτισμό το όνομα Έλληνας (Έλλην) σημαίνει πια όχι καταγωγή, αλλά πνευματική ιδιοσυγκρασία (διάνοια). Τώρα ονομάζουν ακόμη Έλληνες όχι μόνο τους ανθρώπους που συνδέονται με συγγενικό αίμα, αλλά εκείνους που προσχώρησαν στον πολιτισμό μας (Πανηγυρικός Ισοκράτους, κεφ. 50 σελ. 20 Ράνοβιτς).

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΑΠΟΔΗΜΟΣ

Με τον όρο αυτόν εννοούμε τους Έλληνες που εκπατρίστηκαν και εγκαταστάθηκαν στο εξωτερικό.

Το ελληνικό κράτος είναι μονοεθνικό από τα πιο ομοιογενή του κόσμου, τόσο από γλωσσική όσο και από θρησκευτική άποψη.

Δεν περικλείει όμως στους κόλπους του όλους τους Έλληνες.

Ο Ελληνισμός ήταν πάντοτε έννοια ευρύτερη της έννοιας «*Ελλάδα*».

Ο Ελληνισμός αυτός (απόδημος), τον κορμό του οποίου αποτελούν οι ελληνικής καταγωγής πολίτες των Η.Π.Α., υπολογίζεται ότι σήμερα ξεπερνά τα 6.000.000 και περιλαμβάνει τους Έλληνες της Αμερικής, τους μετανάστες της Δυτ. Γερμανίας, της Αυστραλίας και όλο τον Ελληνισμό που έχει σκορπίσει στα πέρατα του κόσμου. Τα τελευταία χρόνια ελαττώθηκε σημαντικά η αντίστροφη μέτρηση με αποτέλεσμα να έχουμε στη χώρα μας εκατομμύρια μετανάστες κυρίως από χώρες του λεγόμενου Τρίτου κόσμου.

Επειδή η ιστορική αλήθεια δύσκολα εξακριβώνεται, ελπίζουμε ότι θα κινηθεί το ενδιαφέρον και της αρχαιολογικής υπηρεσίας του κράτους, ώστε να έρθει η σκαπάνη του αρχαιολόγου να αποκαλύψει και βεβαιώσει τα μέχρι

σήμερα ιστορικά δεδομένα και συμπληρώσει την ιστορία του τόπου μας, για το καλό και την πρόοδο όλων μας.

«Ολβιος όστις της ιστορίας έσχε μάθησιν».

Πηγές - Βιβλιογραφία:

1. Απολλόδωρος: «*Ονιά*». Μεταμ. Α.7, 2 - 1, 260 - Α
2. Αρχήλοχος: απόσπ. 52.
3. Αρχαίον Υπουργ. Εσωτ. Υπηρεσία Στατιστικής
4. Βορτσέλας Ι.: «*Φθιώτις*» 1907 εκδ. Κασταλία, Αθήνα σελ. 4 - 5, 11, 28, 61, 63 - 68, 70, 72, 77, 150, 160, 181, 269, 279, 311, 336, 339, 364, 397, 412.
5. Βυζάντιος Στεφ. 111, 18
6. Γεωργιάδης Ν.: «*Θεσσαλία*» σελ. 52, 54, 58, 70, 73, 84, 85, 88, 142, 143, 157, 200, 213, 216, 218.
7. Δικαίαρχος: «*Φωκίδα*» σελ. 62, 108, 481, 574.
8. Διόδωρος: Τόμ. 15 - 18.
9. Ελληνική Μυθολογία: Ι. Ρισπέν (επιμέλ. Σ. Μαρινάτου) Τόμ. Α - Β έκδοση Β. 1953 Αθήνα.
10. Ελληνική Μυθολογία: Ρ. Decharme (Μεταφρ. Ι. Φραγκιά) Έκδοση 1959. Τόμ. Α' - Β'.
11. Ηρόδοτος: Βιβλ. Α κεφ. 57, Βιβλ. Β' κεφ. 57, Βιβλ. Ζ κεφ. 129.
12. Ησίοδος: Έργα και Ημέραι (απόσπ. 27 και 528).
13. Θουκυδίδης: «*Ξηρογραφή*» Α3 βιβλ. Α κεφ. 107, βιβλ. Δ'. κεφ. 58, βιβλ. Η κεφ. 3.
14. Λεξικό Ελευθερουδάκη: 1926 Τόμ. Β' - Δ'.
15. Λεξικό Ηλίου: Τόμ. Β' - Θ' - Ι' - ΙΔ'.
16. Λεξικό Ετυμολογικό: σελ. 14, 331, 333, 334.
17. Λεξικό Πυρσού: Τομ. 9 - 10 - 12 - 20.
18. Όμηρος: *Ιλιάδα* Α' - Β' - Γ' - Π' - Χ' - Ψ'.
19. Όμηρος: *Οδύσσεια*: Α - Π.
20. Παπαρηγόπουλος Κ.: «*Ιστορία Ελλην. Έθνους*», Τομ. ΣΤ'
21. Πausanias: σελ. 209 (3 - 20 - 7).
22. Πολύβιος: Κεφ. Ε' - Θ' - ΚΘ'.
23. Σουΐδας: Τόμ. 11 σελ. 465.
24. Στράβωνας: Α', 60, ΙΧ, 320, ΙΧ 433, σελ. 371 παρ. 5, 10, 15, 20, 25, ΙΧ 431, 435, ΙΧ 440, Θ' παρ. 53, σελ. 511, Γεωγραφικά: σελ. 370 παρ. 26, 35, παρ. 40, 50.
25. Χατζής Α: *Επετηρίς Φιλολ.* Συλ. Πανεπ. Αθηνών 1935 - 36.
26. Χριστόπουλος Ευθ. «*Αμφικτυονίες*», Λαμία 2003.

Ξένοι Συγγραφείς:

27. Leake: «*Περιήγησις εις Δομοκόν*» 1805. Έκδ. 1835.
28. Lucas Paul: «*Voyage (1712 - 1779)*».
29. Müller: «*Φραγκοκρατία στην Ελλάδα*» Έκδ. 1909 Αθήνα
30. Pierron Alexis: Paris 1883 σελ. 87 και Β' *Ιλιάδ.* 681 - 685.

Υ.Γ. Τα περισσότερα στοιχεία προέρχονται από το βιβλίο του Θεόδ. Καραντζά: «*Ιστορία της επαρχίας Δομοκόν*», Αθήνα 1962.